

nost relativnu, nego absolutnu — a ipak je duga složena od samih prijatnih šarova, popievka pako od prijatnih glasova relativne vriednosti.

Nismo li se timi primjeri zapleli u protuslovje? Nipošto. Absolutne vriednosti ne podasmo u drugom slučaju pojedinim šarovom i glasovom — već odnošaju višešarnom i višeglasnom. Vriedni su nam dakle stanoviti odnošaji prijatnih objekta. Takve odnošaje sastavljaju u ostalom svi objekti, koji pobudjuju prijatne osjete vidne i slušne.

Iz svega toga sledi, da absolutna vriednost liepa objekta ne može biti u koristnosti, poželjnosti, prijatnosti, već jedino u milju stalnom, nesebičnom, koje se jasno daje izreći estetičnim sudom. U tom sudu baš je spomenuto milje predikatom, a skladni odnošaji objekta njegovim su pravim subjektom. Subjekt estetičnoga suda mora dakle biti sastavljen; jer čuvstvo milja nikako ne mogu pobudjivati jednostavni elementi, nego tek odnošaji njihovi. Odnošaje estetične pako mogu s psihičnih razloga sastavljati samo elementi istovrstni: boja s bojom, glas sa glasom . . . i volja s voljom.

Timi odnošaji, dakle subjekti, razlikuju se upravo estetični sudovi od etičnih. Estetičnomu sudu jest subjektom harmonični odnošaj boja, glasova . . . etičnomu pako skladni odnošaj volja. Predikat im je ipak isti, naime nehotično, nesebično, objektivno i absolutno milje, koje njihovi subjekti u svakoga motrioca pobudjuju.

Tu nam je ostaviti daljna razmatranja o estetici i prieći na etiku. Zadaća njena po svem, što smo spomenuli, može biti samo ova: etika ima iztražiti i razjasniti sve najjednostavnije odnošaje voljne, koji u nas pobudjuju čuvstvo milja. To milje izražavat će sudovi estetični, koji će biti absolutni i evidentni, pa zato i principi etike.